

MICHAEL D. FISCHER: *Applications in Computing for Social Anthropologists*. ASA Research Methods. London & New York: Routledge 1994. 233 sider, illustreret. ISBN 0-415-01818-8 hardback, pris £37.50. ISBN 0-415-01819-6 paperback, pris £13.99.

Michael D. Fischer prøver med denne bog at gribe fat i de specifikke behov, som antropologer måtte nære vedrørende en udvidelse af eksisterende forskningsteknikker og brugen af computersimuleringer. Det ville have været skønt at få en bog, som helt specifikt sigtede efter at indkredse antropologers behov, men Fischers bog lever ikke op til dette formål. Mange af dem, som bliver tiltrukket af den lokkende titel på bogen vil være antropologer, som allerede kender til et bestemt program og besidder en generel forståelse for deres egen computers operativsystem. For dem vil perspektiverne i at udvide computeren til mere end en avanceret skrivemaskine åbne muligheden for et forskningsinstrument, som kunne lette organiseringen og bearbejdelsen af både felt- og andet materiale. Men for dem, som helt praktisk har forsøgt at opbygge en bibliografisk database eller sætte resultater fra et feltsurvey ind i et regneark, vil udsigten til den strømlinede databearbejdelse ofte vise sig at være både frustrerende og skuffende. Fischers bog tilbyder kun noget hjælp med disse problemer. Det område, han dækker i bogen, er enormt, og som konsekvens af at gennemgå så meget materiale er det kun en generel oversigt, han præsenterer. Fischers bog lover meget mere, end den kan holde.

Fischer bog er delt i tre afsnit. Det første er en gennemgang af generelle computeremner, deres udvikling i antropologien og en kort oversigt over hardware og software. Det andet afsnit bliver interessant i tredje og fjerde kapitel, hvor han diskuterer teknikker til at styrke allerede eksisterende feltmetoder gennem brugen af computere. Kapitel fem graver ned i en mere specialiseret brug af visuelt materiale i socialantropologien. Det afsluttende afsnit i Fischers bog er en demonstration af, hvordan programmeringssprog kan benyttes til at konstruere ekspertsystemer og vidensrepræsentation i slægtskabsstudier.

Fischer er helt uden tvivl meget entusiastisk med hensyn til nyere udviklingstendenser i computerprogrammer som alternative måder til at præsentere et etnografisk materiale på. Men jeg nærer en frygt for, at overdrev-

ne løfter om computerens muligheder for at supplere og lette den antropologiske forskning kan medføre et stort forbrug af tid og energi med halvdårlige resultater til følge. Hermed ikke sagt, at der ikke sker nogen nyudvikling i brugen af computere, hvilket eksempelvis J.S. Lansings studie af kunstvandingsteknologier og ritualer på Bali, *Priests and Programmers* (Princeton 1991), er et godt eksempel på. Men Lansings succes med sit projekt kan skyldes den simple brug af computere som et præsentationsværktøj, uden at være afhængig af videobearbejdelse, lyd og grafik eller programmer til udvikling af hypertext.

Det er muligt at knytte nogle få bemærkninger til Fischers interesse for symbolske repræsentationer og brugen af computerprogrammer i antropologien. Selve diskussionen om symbolsk repræsentation er knyttet til den bredere kontekst, som udgøres af relationen mellem antropologien og naturvidenskabernes. Den naturvidenskabelige model, med sine rødder i de aristoteliske principper for observation, søger efter overensstemmelser og afvigelser, indlejret i en struktur af generelle observerbare lovmæssigheder. På den anden side er den etnografiske tilgang bygget på generaliseringer baseret på observationen af det særskilte.

Her kommer vi frem til selve problemet med computere og antropologi: Hvordan kan man benytte et forskningsinstrument til en grundlæggende anderledes metodologi, når det er udviklet til data, som er indsamlet efter naturvidenskabelige observationsprincipper? En tilgang til dette problem ligger i benyttelsen af computerbaserede ekspertsystemer, gennem hvilke kvantitative data kan bruges i en kvalitativ analyse. De sidste kapitler i bogen former sig som en rent praktisk og præcis gennemgang af ekspertsystemprogrammer. Fisher gør dog meget rigtigt opmærksom på, at disse modeller i sig selv ikke kan tilbyde nogen etnografisk forklaring, men kun observere data gennem et matrix af lovmæssigheder og vilkår, som er opstillet af den menneskelige ekspert. På denne måde er det antropologen selv og ikke computersystemet, som sætter spørgsmålstejn ved brugen af disse regler og drager de konklusioner, som nåes gennem simuleringmodellen.

Ekspertsystemer og vidensbaserede modeller fører os tilbage til en stående metodedebat vedrørende vivo/vitro-dikotomien inden

for naturvidenskaberne. In vivo, udføres tests inden for et levende system, medens man in vitro forsker inden for isolerede og kontrollerede miljøer. Det computerbaserede ekspert-system i antropologien kan sammenlignes med in vitro-metoden. På denne måde kan strukturer være sammenhængende, men forenklede simuleringer af komplekse systemer af social indbyrdes afhængighed. Med disse begrænsninger in mente er det ikke overraskende, at der til dato kun har været et magert udkomme fra ekspertsystemer trods de gunstige udsigter, bortset fra den snævre brug inden for slægtskabsforskningen.

Men for den læser, som måtte have lyst til at udforske dette emne nærmere, kan Fischers introduktion have en vis interesse.

I kapitlerne 6 og 7 går Fischer nærmere ind på opbygningen af slægtskabsprogrammer, som godt nok er simple i formen, men svære at dechiffere og reproducere.

Fischer selv gør gennem hele bogen læseren opmærksom på, at brugen af ekspertsystemer vil kræve en egen indsats med henblik på at udvikle specielle programmeringsfærdigheder, hvormed man selv kan skabe sine egne programmer til at bearbejde feltdata.

På trods af at Fischer prøver at være så komplet og grundig som muligt, er det overraskende at han så eftertrykkeligt undlader at behandle et af de mest hotte emner i den aktuelle computerudvikling. For ud over den rene indsamling og bearbejdelse af data, må mangfoldighed og diskussion velsagtens anerkendes som primære dele af antropologi. Set ud fra denne synsvinkel må den nyfundne adgang til Internettet anses som en gunstig udvikling. Internettet, som for nylig er blevet tilgængeligt for store dele af verdens forskere, er et medie, som radikalt ændrer traditionelle publikationsformer, skaber diskussionsgrupper og workshops. Ironisk nok, er Fischer klar over potentialerne i Internettet, da han i et kort appendiks inviterer læserne til at kommunikere deres syn på hans bog og ligeledes koble sig til serveren på Centre for Social Anthropology and Computing ved University of Kent. Navngivet Lucy, til minde om Professor Lucy Mair, udgør serveren blot et af de mange formater, som eksisterer på Internettet. Serveren indeholder blandt andet en adgang til specialiserede arkivdata, feltnoter og programmer, som er udviklet af og for antropologer.

Generelt har Fischer prøvet at give et præcist overblik over de nyere udviklinger af

computerhardware og -software, som kan blive tilpasset antropologien. Denne fremstilling vil tiltrække mange læsere. Men uheldigvis er jeg bange for, at mange af disse læsere hurtigt vil falde fra, når de oplever en vildledende præsentation af et materiale, som er dybt præget af computereksperternes egen jargon. Så alt i alt kan bogen ikke leve op til forfatterens eget mål om at levere en klar og direkte guide til computerteknologien.

Glenn Swanson
Institut for Antropologi
Københavns Universitet

WILLIAM FODDY: *Constructing Questions for Interviews and Questionnaires. Theory and practice in social research.* Cambridge, New York & Melbourne: Cambridge University Press 1994. 228 sider. ISBN 0-521-46733-0 paperback, pris £10.95.

William Foddy har med denne bog sat sig for dels at levere en teori, der kan udgøre et grundlag for forståelsen af og dermed tilgangen til interviewsituationen, og dels med udgangspunkt i konkrete eksempler at give nogle helt konkrete råd og vejledninger i forbindelse med forskerens udarbejdelse af spørgsmål og i forhold til selve interviewsituationen. Denne opgave løser Foddy overbevisende.

Bogen omhandler forskellige aspekter af og problemer ved den kommunikative opnåelse af gensidig forståelse i interviewet. En gensidig forståelse, der vel at mærke vedrører enighed omkring betydningen af spørgsmåls og svars ordlyd. Den centrale pointe er, at forskeren (eller udspørgeren) aktivt og eksplicit skal sikre sig, at spørgsmålets betydning og de forskellige svarmuligheder er forståelige for svarpersonen – ellers kan svaret ikke fortolkes korrekt. Forenklet kan bogen siges at være udtryk for en konstatering af, at det at stille mennesker spørgsmål i samfundsvidenskaben ikke blot medfører en rationel spørgsmål-svar-udveksling, men at dette også er en social udveksling med alle de komplikationer for forståelse og fortolkning, der følger hermed.

Det er ikke så simpelt at stille spørgsmål, der kan forstås sådan af den spurgte, at man kan bruge svaret på en måde, der er i overensstemmelse med den hensigt, man selv stillede spørgsmålet i. Foddys behandling af dette forhold tager udgangspunkt i teorien om social